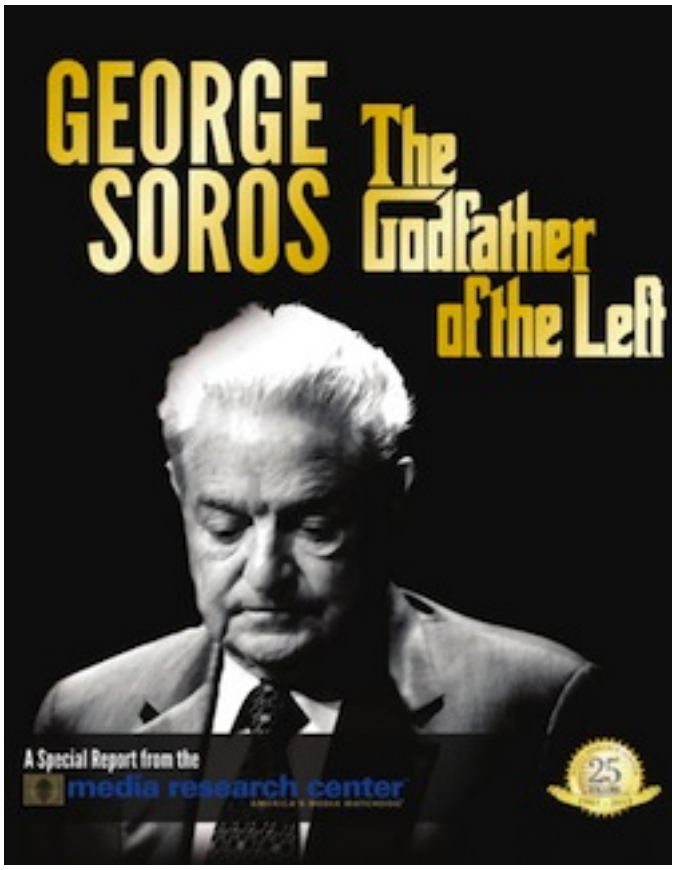
Scris de Ninel Ganea
Vineri, 30 Septembrie 2016 07:23

La început, aproape nimeni nu le-a acordat importanță. Mici organizații cu preocupări culturale, interesate de educație, de cărți și edituri. Sponsorizau profesorii pentru mastere sau doctorate în străinătate, acordau burse studenților merituoși, finanțau ziare pretins elitiste, în care erau tratate subiecte prea puțin relevante pentru ordinea și profitul de zi cu zi al puternicilor zilei, și scoteau cărți pe la edituri ce începeau să se impună. Nici nu prea conta că în spatele unor diverse denumiri se afla mereu același și același comitet tovărășesc.
Așa a apărut, de pildă, o colecție intitulată "Societatea civilă", sponsorizată nu de o organizație, ci de Central European University Press (CEU). CEU nu era altceva decât brațul educațional al unei Fundații care ținea de comitetul amintit. Numele era prestigios doar în aparență, pentru că, în realitate, instituția universitară se născuse abia prin '93, iar faima și-o trăgea din impunerea pe piața culturală și politică, printre alții, a unor impostori și turnători notorii. Mecanismul era oarecum circular, în sensul în care organizația desemna purtătorul de mesaj, îi deschidea porțile externe, îl legitima, după care acesta prelua una sau mai multe dintre temele interesante pentru Fundație, iar prestigiul dobândit cu ajutorul discret al instituției se reverbera asupra subiectelor delicate, care trebuiau să-și facă locul în conștiința publică.
În colecția Societatea Civilă au fost publicate doar lucrări politice, iar încărcătura lor ideologică era decisivă pentru introducerea în dezbaterea publică a unor teme. În aparență, senzația era de aer proaspăt, de diversitate și sobrietate occidentală. În fapt, aproape toate cărțile scoase aici împărtășeau aceleași presupoziții: prezentau modelul democratic ca fiind singura opțiune normală (nimic despre monarhiile tradiționale), trimiteau la lada de gunoi a istoriei teoriile politice ale lui Platon și Aristotel (adică toată gândirea clasică) și majoritatea se revendicau, implicit sau explicit, din Principele lui Machiavelli. Nu în ultimul rând, reușeau să ofere

partizanilor politici naivi câte ceva de înghițit atât pe partea stângă, cât și pe partea dreaptă, suficient cât să ungă roțile dialecticii. Se servea un Popper asezonat cu Berlin și Dahrendorf, în contraparte la un Hayek și Nozick.“Isn't it absolutely essential to keep a fierce Left and fierce Right, both on their toes and each terrified of the other? That's how we get things done. Of course we're non political. The real power always is” C.S. Lewis, That Hideous Strength Se subînțelege, cred, că pentru a avea succes o astfel de colecție trebuia să dispună și de nume mai solide, ceea ce explică și apariția unor puține cărți serioase pe lângă efemeride ideologice. Acum, cărțile din colecții nu era musai să fie citite de toată lumea sau să aibă tiraje profitabile. Era suficient să fie introduse în programele facultăților de profil. Drept urmare, fiecare student în ale politicii de pe la jumătatea anilor '90 și, probabil, până astăzi a învățat pe de rost despre "fecunditatea răului", "despre societatea deschisă" (deschisă la ce?) și multe alte concepte importante pentru instaurarea unui anumit context narativ favorabil unei schimbări de profunzime. Profesorii au intrat și ei în horă, stimulați mai ales de contactul cu Occidentul, prin burse, conferințe sau schimburi de experiență, astfel că mai toată filozofia politică din România s-a făcut după manualele Fundației. Bineînțeles că niciun student de la sfârșitul anilor '90 nu-și imagina că, de pildă, discuțiile relativ abstracte de la seminariile de etică aplicată vor deveni, peste nu foarte multă vreme, discuții despre politici publice, dar inocența era un privilegiu de care studenții se mai puteau bucura pe atunci. Prea puțin internet, prea puțină informație și prea mult oportunism.

Nu cred să existe îndoieli că scenariul derulat pe segmentul educației politice nu a fost repetat cu succes în toate domeniile semnificative ale educației : istorie, literatură, arte, șamd. Unde nu au existat departamente s-au înființat și, astfel, au apărut "studii europene", "studii de gen" și câte și mai câte, născute nu neapărat din vreo dorință de sincronizare, cât din surse generoase de finanțare. Mereu aceleași. Schimbările din universități nu au fost unice, ci au mers în paralel cu cele din învățământul preuniversitar, acolo unde manualele alternative și istoria relativă au devenit instrumentele indispensabile de șlefuire a viitorilor intelectuali publici.

Tranziția de la o atitudine generoasă, favorabilă unei diversități consistente de opinii, către politici agresive, în care doar punctul oficial al corectitudinii politice primează în spațiul public, este ilustrată de publicistica anilor de după Revoluție. Exemplul personal favorit îl reprezintă doi intelectuali de marcă, care s-au confruntat cu experiența universitară americană. Primul a scris atunci despre cum "ceea ce în mod tradițional e socotit drept rău poate fi legitim", dând drept exemplu homosexualitatea, iar ceea ce e bun, de pildă, atitudinea curtenitoare față de femei, devine rău. Al doilea intelectual a scris un eseu strălucit despre "comunismul american". Astăzi, când "comunismul american" s-a instaurat în România, ambele scrieri ar fi, probabil, imposibile, în special din cauza rezervelor expuse de autori.

Cât îi privește pe foștii potențați, aceștia au ajuns, într-un final, să realizeze că pieirea lor prin pușcării a venit de la acele mici și plictisitoare organizații preocupate de societatea civilă și de multe alte probleme nesemnificative..

“We want you to write it down--to camouflage it. Only for the present, of course. Once the thing gets going we shan't have to bother about the great heart of the British public. We'll make the great heart what we want it to be. But in the meantime, it does make a difference how things are put. For instance, if it were even whispered that the N.I.C.E. wanted powers to experiment on criminals, you'd have all the old women of both sexes up in arms and yapping about humanity. Call it re-education of the mal-adjusted, and you have them all slobbering with delight that the brutal era of retributive punishment has at last come to and end. Odd thing it is--the word 'experiment' is unpopular, but not the word 'experimental.' You must'nt experiment on children;

but offer the dear little kiddies free education in an experimental school attached to the N.I.C.E. and it's all correct!” C.S. Lewis, That Hideous Strength.